

Нагорнюк Марія Миколаївна,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту права та
психології Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник:

Усачова Катерина Сергіївна,
доцент кафедри ділової української та
іноземних мов навчально-наукового
інституту права та психології
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат філологічних наук

МЕМІЗАЦІЯ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В АДВОКАТСЬКІЙ ПРАКТИЦІ

У цифрову епоху засоби комунікації зазнають постійного розвитку, формуючи нові способи передачі інформації. Особливе місце серед них посідають візуально-лінгвістичні одиниці, які відображають соціальні явища, суспільні настрої та важливі події, залишаючись значущим елементом сучасного інформаційного простору. Подібні одиниці – зображення або висловлювання з характерним і часто гумористичним підтекстом – поступово поширюються та впливають на фахову сферу, зокрема на юридичну та адвокатську практику. Спершу феномен був частиною масової інтернет-культури, проте з часом проник і в професійні сфери, створюючи виклик: як забезпечити збереження точності юридичної термінології в умовах її побутового переосмислення та мемізації.

На прикладі соціальних мереж видно, як меми сприяють поширенню юридичних знань серед широкої аудиторії та наближають правові поняття до пересічного користувача, водночас підкреслюючи необхідність дотримання точності й професійності термінології.

У цьому контексті важливим є аналіз особливостей мемізації юридичної термінології в адвокатській практиці, що дозволяє не лише визначити її позитивні та негативні наслідки, а й окреслити шляхи етичного та ефективного застосування мемів у професійній комунікації.

Термін «мем» (англ. meme) вперше запропонував британський етолог Річард Докінз у праці *The Selfish Gene* (1976). Він визначив мем як «одиницю культурної передачі, що поширюється шляхом наслідування» [1, С. 45–60].

Сучасне визначення, згідно з *Merriam-Webster Dictionary*, трактує мем як ідею, фразу або зображення, яке швидко поширюється у цифровому середовищі, часто у гумористичній або сатиричній формі [2].

У сфері адвокатури мем можна розглядати як візуально-текстовий продукт, у якому професійні юридичні поняття або образ адвоката адаптуються для масової аудиторії через іронію, перебільшення чи спрощення. Мемізація стає формою адаптації правничої мови до нових форматів комунікації та дозволяє зробити складні правові категорії доступними для пересічного громадянина. Водночас під час використання мемів у юридичній сфері проявляються як позитивні, так і негативні наслідки.

Меми виконують просвітницьку функцію, допомагаючи поширювати юридичні знання серед широкої аудиторії. Так, у соціальних мережах «Фейсбук», «Інстаграм» у 2020–2024 роках поширювалися меми на кшталт «Згідно з Конституцією я маю право!», які, попри гумористичний підтекст, нагадували про базові права людини, закріплені у Конституції України. Позитивний ефект мемізації проявився і під час інформаційних кампаній системи безоплатної правової допомоги (БПД) у 2023 році, коли через меми пояснювали, що кожен громадянин має право на адвоката навіть без коштів. Ці матеріали охопили сотні тисяч користувачів, підвищивши зацікавленість громадян до юридичної тематики [3].

Сучасні адвокати активно використовують платформи «Фейсбук» та «Інстаграм» для створення освітніх відео, у яких, часто з елементами мемів, простою мовою пояснюють такі поняття, як «право на захист», «презумпція невинуватості» та «договір про надання правничої допомоги». Такий контент інформативний і доступний, наближає право до громадян та зменшує бар'єр між «юридичною мовою» та повсякденним спілкуванням. Меми також допомагають роз'яснити важливість адвокатської таємниці та відмінності між адвокатом і юристом, використовуючи приклади з реальної судової практики, коли своєчасна консультація адвоката захищала права громадян і запобігала незаконним діям з боку державних органів. Такі матеріали сприяють підвищенню довіри до професії та розвитку правової культури суспільства.

Попри освітній потенціал, мемізація може мати й негативні наслідки. Надмірне спрощення або іронізація адвокатської діяльності спотворює її сутність. Популярні меми на кшталт «Адвокат із тіток усе порішає» або «Домовимось без суду» формують у суспільстві хибне уявлення про адвоката як посередника між «домовленістю» та «законом», що знецінює професійну етику, компетентність і роль адвокатури як інституту правозахисту [4].

Показовим прикладом є справа про вбивство Павла Шеремета. За інформацією з відкритих джерел, зокрема розслідувань Bihus.Info, «Прихована правда» (2020) та *Українська правда*, простежується активне формування суспільної оцінки процесуальних дій через інтернет-комунікацію, включно з використанням візуального контенту з елементами іронії. Ці повідомлення – графічні зображення з короткими текстовими коментарями – висміювали недостовірність таких доказів, як експертиза ходи та портретно-психологічна експертиза. Подібний формат передавання інформації має ознаки мемізації, оскільки поєднує іронічне

зображення, лаконічне формулювання та масове розповсюдження в соціальних мережах. Цей приклад демонструє, чому мемізація може суттєво впливати на формування громадської думки ще до офіційного юридичного рішення, створюючи ризик упередженого ставлення до перебігу слідства та якості правосуддя.

Аналогічні тенденції спостерігалися й в інших медійних процесах 2023–2024 років, коли меми на тему «корупційних адвокатів», «договорняків у судах», «адвокат «рішал» за хабар» закріплювали негативні стереотипи, не відображаючи реальної професійної діяльності юристів.

У добу цифровізації адвокати дедалі частіше використовують соцмережі для самореклами, що іноді призводить до самомемізації професії. Створюючи гумористичні образи себе чи колег, юристи намагаються стати ближчими до аудиторії, проте така стратегія не завжди відповідає принципам адвокатської етики. Якщо мем підміняє аргумент або перетворює юридичну практику на розвагу, це створює ризик втрати авторитету професії. Мем також може впливати на формування громадської думки щодо конкретних справ, створюючи упереджене ставлення до учасників правових процесів.

Таким чином, мемізація адвокатської термінології є неоднозначним явищем. Вона може стати інноваційним засобом правопросвіти, якщо зберігає достовірність і професійність, або перетворитися на чинник, що спотворює суспільне уявлення про адвокатуру у разі зловживання гумором чи перебільшенням.

Сучасні адвокати мають навчитися використовувати меми не як інструмент самопіару, а як канал просвітницької комунікації, що формує повагу до права та підвищує правову свідомість громадян. Важливим є поєднання двох аспектів: забезпечення доступності правової інформації для широкої аудиторії та збереження точності і професійності юридичних термінів. Баланс між доступністю та професійністю є головною

умовою успішної адвокатської комунікації у цифрову добу, адже саме він дозволяє уникати викривлення значень термінів та підтримувати авторитет професії. Правильне та продумане використання мемів дає адвокатам змогу робити правову інформацію зрозумілою та доступною, водночас зберігаючи професійний авторитет і довіру до своєї діяльності.

Мемізація юридичної термінології може стати ефективним інструментом популяризації права та правової культури за умови свідомого та етичного застосування у професійній практиці.

Список використаних джерел

1. Dawkins, R. *The Selfish Gene*. Oxford: Oxford University Press, 1976. 224 с.

2. Меме. Merriam-Webster Dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/meme> (дата звернення: 21.10.2025).

3. Розслідування у справі Павла Шеремета. *Bihus.Info*. 2020. URL: <https://bihus.info/tag/sprava-sheremeta/> (дата звернення: 19.10.2025).

4. Гумористичний правник. Відео у тикток, 2022–2024 рр. URL: <https://vt.tiktok.com/ZSyoosJRx/> (дата звернення: 19.10.2025).